

Till
TCO
Joakim Lindström

Remiss

Datum
2025-04-25

Vår referens/våra referenser
Victor Bernhardt

Unionens kommentarer på SOU 2025:12, AI-kommissionens Färdplan för Sverige

Här följer Unionens kommentarer på SOU 2025:12, AI-kommissionens Färdplan för Sverige. Unionen delger först organisationens syn på arbetsmarknaden och artificiell intelligens (AI), varefter Unionen kommentar de förslag i utredningen som specifikt berör arbetsmarknaden och arbetsmarknadens parter.

Sammanfattning

Unionen ser att de förslag i SOU 2025:12 som gäller arbetsmarknaden över lag är bra. Samtidigt finns ett behov av en djupare analys och förståelse av hur AI påverkar och kommer att påverka svensk arbetsmarknad, ett behov som även finns i bredare bemärkelse inom det offentliga Sverige och hos de aktörer som har försorg över arbetsmarknaden. Med de förslag som AI-kommissionen har lagt finns förutsättningar för en sådan djupare analys och förståelse.

Unionen ser följande som de viktigaste frågorna att prioritera gällande AI och svensk arbetsmarknad:

- AI-utvecklingen innebär ett ökat behov av kompetensutveckling och genuina möjligheter till livslångt lärande. Både det offentliga och arbetsgivare har ansvar att investera i kompetensutveckling för att potentialen i AI-teknik för svensk arbetsmarknad ska kunna förverkligas. Samtidigt blir det angeläget att säkra goda möjligheter till omställning för individen, inklusive en väl fungerande arbetslöshetsförsäkring.
- Arbetsmarknadens parter samarbete kring arbetsmarknadens utveckling, på lokal och nationell nivå, har en central roll för att satsningar inom AI i företag och organisationer ska bli framgångsrika. Här har Sverige ett stort försprång jämfört flertalet andra länder. Följaktligen måste initiativ som främjar en framgångsrik implementering av AI i Sverige involvera arbetsmarknadens parter.

Unionens perspektiv på arbetsmarknaden och AI

AI påverkar och kommer i allt större utsträckning att påverka villkoren och vardagen för löntagare på den svenska, europeiska och globala arbetsmarknaden. I synnerhet kommer tjänstemän att se förändringar i sina arbetsliv till följd av bredare implementeringar av AI-teknik och nya regleringar av AI.

Det finns redan nu svenska företag som framgångsrikt använder AI-teknik. När Unionen 2023 frågade sina klubbar om de kunde ge exempel på när AI används på arbetsplatserna kom det in en rad olika svar. Bland annat omnämndes produktionsdataanalys, kundanalys, materialkontroll, mötesdokumentation, ekonomihantering samt som kompetensutvecklingsverktyg.

Unionen anser att möjligheterna och riskerna med implementering av AI-teknik bör mötas proaktivt. AI-teknik har stor potential att stärka svenska företag och organisationer och deras medarbetare, men AI-teknik medför samtidigt risker och är kostsam. Unionen menar därför att det är viktigt att strategiska och behovsstyrda avvägningar görs när det gäller investeringar i AI-teknik i Sverige och genom EU, och det är lika viktigt att göra dessa avvägningar när det kommer till införandet av olika AI-system på arbetsplatser.

I den svenska arbetsmarknadsmodellen har det historiskt lönat sig att välkomna teknisk utveckling. Implementering av AI-teknik ger goda möjligheter till att på olika sätt öka produktiviteten för många grupper på arbetsmarknaden. Det i sin tur möjliggör exempelvis fortsatta reallöneökningar, förbättrade arbetsvillkor och fler arbetstillfällen.

Samtidigt bör vi dra lärdom från historien om att stora teknikskiften inte bör genomföras utan ett aktivt arbete för att hantera risker och kortsiktiga negativa effekter. Här har Sverige en stor fördel jämfört med flertalet andra länder. Det partsgemensamma arbetet, lokalt såväl som nationellt, präglas när det fungerar som det är tänkt av ömsesidig respekt och strävan till förbättringar som gynnar alla parter. Det är en grogrund för att i samförstånd identifiera på vilka sätt AI-teknik kan gynna både arbetstagare och arbetsgivare, och även den svenska arbetsmarknaden och ekonomin.

De strukturer som redan i dag finns kommer alltså i mångt och mycket att vara användbara för att möta AI-utmaningen. Samtidigt är det inget som kommer att lösa sig självt bara för att det finns ett system. Tvärtom, det kommer att krävas mycket arbete, ibland även utforskande arbete utan någon helt tydlig riktning. Värnandet om tilliten mellan parterna kommer att vara central för att implementeringen av AI-teknik ska bli framgångsrik.

Bilaga 2 kapitel 3: AI för alla

Om arbetsmarknadens parter

AI-kommissionen ”uppmuntrar regeringen att bjuda in arbetsmarknadens parter, både från privat och offentlig sektor, till en gemensam diskussion. Fokus bör vara att genom samsyn och en bred och långsiktig samverkan utarbeta lösningar på de problem som uppstår på arbetsmarknaden till följd av AI.”

Unionen tillstyrker förslaget.

Det är hög tid att regeringen tar del av den kunskap om AI och arbetsmarknaden som parterna besitter och att regeringen möter upp de behov som finns, inte minst vad gäller insatser för att främja den kompetensutveckling som behövs och som kommer att behövas för att möjliggöra att svenska företag och organisationer kan nå framgångsrik implementering av AI.

Unionen anser att kollektivavtalsmodellen och dess breda räckvidd är en stor styrka för Sverige i strävan att implementera AI-teknik på ett sätt som stärker svenska företag och deras medarbetare. Lokalt förtroendevalda och det lokala partsgemensamma arbetet har en särskilt viktig roll i att förverkliga den potential som finns i AI-teknik för den svenska arbetsmarknaden. Parterna på lokal nivå har också en unik position att kunna identifiera och motverka risker relaterade till implementering av AI-teknik.

Unionen vill värna och bevaka de möjligheter som MBL, Utvecklingsavtalet och andra samverkansavtal ger i fråga om inflytande och möjligheten att upprätta lokala avtal. Samtal mellan parterna och regeringen är i det sammanhanget en viktig nyckel för att skapa förutsättningar för lokala parter arbete.

Unionen anser utöver det att det är av yttersta vikt att stärka det lokala arbetsmiljöarbetet i frågor som rör AI-teknik och bidra till förtroendevaldas möjligheter att bidra till stöd för ansvarsfull tillämpning av AI-teknik, med hänsyn till enskilda individers behov och strävan efter en god arbetsmiljö.

Om uppdrag till Arbetsförmedlingen

AI-kommissionen menar att "Arbetsförmedlingen [...] bör få i uppdrag att halvårsvis ta fram prognoser över AI:s inverkan på arbetsmarknaden och vilka utbildningsbehov som finns."

Unionen tillstyrker förslaget.

Behovet av kunskap om hur AI-teknik påverkar utbildningsbehov på den svenska arbetsmarknaden är stort. Det kan utöver det konstateras att behovet av utbildning och kompetensutveckling är särskilt stort och växande för tjänstemän, som är den grupp på arbetsmarknaden som på kort sikt kommer att påverkas mest av AI.

Behoven för privatanställda tjänstemän omfattar både allmän kompetens om AI och kompetens i hur AI-arbetsverktyg ska användas. Kompetenshöjande insatser är också viktiga för att möta företagsspecifika behov. Utöver det kommer personer med olika typer av ledningsfunktioner behöva ny kompetens kring hur AI-teknik kan implementeras strategiskt, med innovationsfokus, samt för att etablera metoder och strukturer som möjliggör för anställda att arbeta och samverka kring AI-teknik. Helt centralt blir även utbildningsväsendets kapacitet att erbjuda kurser och utbildningar som möter de här nämnda behoven.

Det är därför viktigt att Arbetsförmedlingens prognoser gällande AI också får en aktiv mottagare i form av regeringen.

Om uppdrag till IFAU

AI-kommissionen anser att "Institutet för arbetsmarknads- och utbildningspolitisk utvärdering (IFAU) årligen bör sammanställa forskningsläget om utvecklingen på arbetsmarknaden i relation till utvecklingen inom AI."

Unionen tillstyrker förslaget.

Utöver vikten av en behovsanalys vad gäller AI-kompetens hos företag och organisationer, finns det behov av en forskningsanknuten analys gällande arbetsmarknad och AI. IFAU är den lämpliga aktören för ett sådant uppdrag. Forskningen om hur arbetsmarknaden

påverkas av AI är i många avseenden i sin linda, samtidigt som många blickar riktas mot frågeområdet. IFAU har här möjlighet att vara en katalysator för att aktörer på svensk arbetsmarknad ska kunna ta till sig den forskning som produceras.

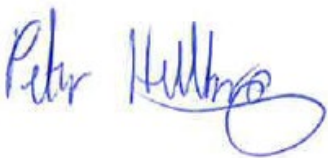
Om kurser till arbetslösa

AI-kommissionen anser att ”alla arbetslösa ska delta i kurser, inom Arbetsförmedlingens och omställningsorganisationernas regi, som syftar till att höja deras AI-kunskap. Resurser för detta bör tas inom ram för arbetsmarknadspolitiken.”

Unionen avstyrker förslaget.

De på svensk arbetsmarknad som i dag är arbetslösa är en i hög grad heterogen grupp, med vitt skilda utbildningsbehov. På en aggregerad nivå är det förvisso sant att snart när alla som är eller kommer att vara aktiva på svensk arbetsmarknad under de kommande decennierna, har ett behov av att öka sin kunskap kring AI. Men det är inte alls säkert att flertalet som i dag är arbetslösa kommer att behjälpas i sin relation till arbetsmarknaden av en kurs som syftar till att höja AI-kunskap.

Däremot bör kurser som syftar till att höja AI-kunskap finnas tillgängliga som en del i Arbetsförmedlingens verktygslåda. Samma sak gäller omställningsorganisationerna. Men det är samtidigt viktigt att inte detaljstyra vare sig Arbetsförmedlingen eller Den offentliga omställningsorganisationen i det avseendet. Staten ska inte heller styra de omställningsorganisationer som ägs och hanteras av arbetsmarknadens parter.

Peter Hellberg, Förbundsordförande, Unionen